

Munkatársak: Bene Zsuzsanna és Bizinger Krisztián régésztechnikusok.

Sz. WILHELM GÁBOR

382. Szeged-Fertő határa

(Csongrád megye) A, Á

A Városföld–Algyő közötti MOL gázvezeték nyomvonalán több régészeti lelőhelyen dolgoztunk 2008-ban.

CSMD 17. lh.: A Szegedtől Sándorfalva felé tartó műút K-i oldalán található, a műúttól 230–250 m-re K-re. A korábbi terepbejárások során szórványosan Árpád-kori kerámia került elő a terület felett haladó nagyfeszültségű vezeték vonalában. A feltárást 2008. március 14–20. között végeztük. A lelőhely 90 m hosszú és 5 m széles szakaszáról termeltük le a humuszt. A 450 m²-nyi terület egyetlen értékelhető, régészeti korú objektuma a nagyfeszültségű vezeték vonala alatt előkerült sekély Árpád-kori gödör volt. Ebből egy cserépüst töredékeit bontottuk ki.

Jó járt-tanya (CSMD 20. lh.): 2008. június 19-én a földmunkák nyomvonalán régészeti felügyelet során, a 76+204 és a 75+823 tengelypontok között eddig nem ismert régészeti lelőhely objektumfoltjai mutatkoztak. A terepi munkát 5 m széles és 468 m hosszú szelvényben június 25. és július 3. között végeztük. A mintegy 2342 m² terjedelmű lehumusztolt felületen 36 önálló objektumot találtunk. A régészetileg fedett terület 1707 m² volt.

Az előkerült leletanyag alapján a feltárt objektumok egyértelműen egy késő avar kori település maradványai. Mivel más korszak emlékei nem jelentkeztek a szelvényben, így a leletanyag nélküli objektumok is minden bizonnyal az avar telep részéhez tartoztak.

Az ásatás legimpozánsabb objektumai a két kültéri kemence volt. Az egyiknek csak a kerámia nélküli platnija maradt meg, boltozata az egykori felszín fölé magasodott. A kemence egy munkagödörrel kapcsolódott egy árokhoz, amely a telep szélét jelezheti. Egy másik kemence mélyen az altalajba vájva került elő. Munkagödörének bontása során egy átégett agyagos sáv jelezte az előkerült kemence ovális száját. A pozitívban kibontott, épen maradt 140×160 cm-es, 60 cm magas kemencét a hosszú használat során erősen átégették, platniját azonban kerámiával nem rakták ki.

Az ásatás területén 4 földbe mélyített, DK-ÉNy-i tájolású ház is előkerült, melyek egykor egymás mellett helyezkedtek el, és sorokat alkothattak. A házak közül egyet teljesen feltártunk. A földbe mélyített 340×250 cm-es ház hossz tengelyében cölöphelyek jelezték a tartóoszlopok helyét. A rövidebbik oldal közepén található cölöpök faragottak voltak, és erősen lemélyedtek az altalajba. A ház D-i sarkába mélyített 40 cm mély, átégett falú „főző”gödörből sütőharang töredékei kerültek elő.

A területen feltárt 21 gödör közül csak egy-egy mélyült le a talajvíz szintjénél mélyebbre. A zömében kerekded szájú gödrök többsége a sárga föld kitermelését szolgálhatta.

Az ásatás során 23 árok részlet került elő. A többség sekély, egyedül a telep szélét sejtető párhuzamos árkok bizonyultak szélesnek és mélyebbnek.

Az objektumokból előkerült leletanyag a 8–9. századi késő avar kori leletanyag körében jól ismert típusokat képviseli. A kerámia döntő többsége kézzel formált fazekak töredékei. Főzőedények kihajló peremmel, kerámiazúzalékos soványítással általánosak az ásatás területén. A korongolt kerámia a leletanyagnak csak igen kis százalékát adja. Ennek ellenére ezek gyakran díszítettek besimított vonalkötegekkel. Több objektumból kerültek elő vaskos falú sütőharang töredékei.

Az objektumok laza elhelyezkedése, valamint az a tény, hogy csak egy esetben figyelhettünk meg szuperpozíciót, arra utal, hogy egyrétegű a település, melynek hozzávetőleges kiterjedését csak egy újabb terepbejárás tisztázhatja majd.

A leletanyag a Móra Ferenc Múzeum Régészeti Gyűjteményébe került.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert.

PÓPITY DÁNIEL

383. Szeged-Fertő határa

(Csongrád megye) Sza, Á

CSMD 28. lh.: A Városföld–Algyő között épülő gázszállító vezeték nyomvonalán a Szeged–Sándorfalva közötti úttól és a CSMD 17. lelőhelytől Ny-ra, egy erdőirtást követő humusztolás során került elő tíz objektum, melyeket egyik, korábban feltárt lelőhelyhez sem lehetett csatolni. A területen augusztus 11-én végeztünk leletmentő feltárást. A 782 m² nagyságú, K–Ny-i tengelyű szelvényben 10 településre utaló régészeti jelenség került elő. Mind az 5 gödör, mind pedig az 5 árok az előkerült leletanyag alapján az Árpád-korhoz kapcsolható.

CSMD 29. lh.: A Városföld–Algyő között épülő gázszállító vezeték nyomvonalán, a Szeged–Sándorfalva úttól és a CSMD 17. lelőhelytől K-re egy erdőirtás után került elő egy objektum, melyet egyik, korábban feltárt lelőhelyhez sem lehetett csatolni. A területen augusztus 12-én végeztünk leletmentő feltárást. A K–Ny-i tengelyű szelvény nagysága 157 m² volt. A nagyméretű szarmata körárok fele a gázvezeték nyomvonalán kívül esett.

PALUCH TIBOR

384. Szeged-Kiskundorozsma, 26/64 lelőhely

(Csongrád megye) Sza, Á

A Szatymaz–Algyő közötti MOL stratégiai gáztároló CSMD 19. jelű lelőhelyén 2008. április 23. és május 13. között megelőző feltárást végeztünk (1972 m²). Az 5 m széles és 370 m hosszú nyomvonal területén és annak környékén a korábbi terepbejárások szarmata és kora újkori telepre utaló leleteket eredményeztek.

A kitűzött területen a nyomvonal ÉK-i és DNy-i részén 40–50 cm, a nyomvonal középső részén 80–90

cm vastag homokos, az ÉK-i részen agyagos-humuszos réteget termeltünk le. A sárga homokos, majd agyagos altalajon 115 objektum folytja rajzolódott ki. Közülük 84 gödör, 31 árok, 14 cölöplyuk, 3 ház, 1 kemence és 1 füstölő. A cölöplyukak kisebb része elszórtan, nagyobb része négyes és hatos csoportba rendeződve jelentkezett.

A *szarmata* objektumok nagy részét kerek alakú, egyenesen bővülő, illetve méhkas alakú 50–100 cm mély, hamus betöltésű gödrök, kisebb részét ívelten szűkülő falú vízvezető árkok alkották. A tároló-, majd hulladékgödörként használt verem mellett 3 nagyméretű bányagödört is feltártunk. Az egyik méhkas alakú gödörben több zsáknyi kerámiatöredék feküdt, melyek egy része deformálódott, selejtes darab volt. Egy másik, ívelten szűkülő falú, sekély gödör alját kerámiatöredékekkel rakták ki. Az egyetlen *szarmata* ház a nyomvonal ÉK-i részén jelentkezett. Az ÉNy-DK-i hossz tengelyű, téglalap alakú, félig földbe mélyített, 10 m² alapterületű házban mindenhol megtaláltuk a keményre letaposott padlót, melynek aljába két cölöplyukat ástak. A Ny-K-i tájolású füstölő a nyomvonal ÉK-i végén került elő. A lekerekített sarkú téglalap alakú füstölőgödör K-i végét és a szögletes alakú tüzelőgödört egy 110 cm hosszú égett falú kürtővel kötötték össze. Egy felszín feletti építmény, két Ny-K-i tengelyben elhelyezkedő hat cölöphelyét is dokumentáltuk.

A leletanyag nagy részét korongolt, szürke hombárhoz, duzzadt- és behúzott peremű-, meredek falú talakhoz, bikónikus testű edényekhez, korsóhoz tartozó töredékek, kisebb részét kézzel formált fazék- és fedőtöredékek alkotják. A nyomvonal ÉK-i részén fekvő objektumokból korongolt, szemcsés anyagú, késő *szarmata* fazéktöredékek kerültek elő. A leletanyagot felsőfüles edény töredéke, szürke, bepecsételt díszítésű oldaltöredék, festett tál peremtöredéke és egy kézzel formált, szögletes edényke színesíti. Több objektumból került felszínre őrlő-, fenőkötőredék és vaskés.

Az *Árpád-kori* objektumok nagy részét téglalap és kerek alakú gödrök, kisebb részét vízvezető- és kerítőárkok alkották. Egyetlen ház került elő a nyomvonal középső részén. A Ny-K-i hossz tengelyű, félig földbe mélyített, 7,6 m² alapterületű, letaposott padlójú házat több beásás tarkította. A házhoz eredetileg csak az ÉK-i sarkában levő, téglalap alakú tárolóverem tartozott. A háztól ÉK-re kb. 85 m-re került elő a földbe vájt, ovális alakú kemence, melynek felmenő fala és sütőfelülete rossz állapotban maradt meg. A kemence előtt hamus- vagy munkagödört nem figyeltünk meg.

A leletanyag nagy részét bogrács- és kisebb részét fazékhoz tartozó perem- és oldaltöredékek alkotják. Több fazéktöredék vállrészén figyelhető meg lencse alakú bevagdalt díszítés.

A bizonytalan korú objektumok, elsősorban az É-D-i és az ÉNy-DK-i irányú árkok a nyomvonal DNy-i részén kerültek elő. A lelet nélküli gödrök a *szarmata* és az *Árpád-kori* objektumok között feküdtek.

GULYÁS GYÖNGYI

385. Szeged-Kiskundorozsma, CSMD 14. lelőhely (Csongrád megye) I

A Városföld-Algyő közötti MOL gázvezeték nyomvonalán, a CSMD 14. jelű lelőhelyen (386 m²) 2008. május 15-én megelőző feltárást végeztünk. Az 5 m széles és 70 m hosszú nyomvonal területén és annak környékén a korábbi terepbejárások *szarmata* és *Árpád-kori* szórvány leleteket eredményeztek. A nyomvonal Ny-i és K-i részén 80–100 cm, középső részén 50–70 cm vastag humuszt termeltünk le. A világosbarna agyagos altalajon egyetlen objektum folytja rajzolódott ki. A hosszított trapéz alakú, K-i oldalán lépcsős, máshol egyenesen szűkülő falú gödörből lelet nem került elő.

GULYÁS GYÖNGYI

386. Szeged-Kiskundorozsma, Daruhalom-dűlő (Csongrád megye) Sza, A

A MOL-gázvezeték nyomvonalán a CSMD 13. lelőhelyen 2008. május 6–19. között végeztünk megelőző régészeti feltárást. A lelőhely a településtől ÉK-re lévő Daruhalom-dűlő területén, a Dorozsmát az E5 úttal összekötő bekötőút, a Kettőshatár, a „Tóthfalva” és a Balaton-ér határolta területen, egy nagyjából É-D-i dombháton található. A vezeték nyomvonala Ny-K-i tájolással fut át a dombháton, a korabeli Maty-ér medrétől indulva a lelőhelyen átmenő M 430 autót út kerítéséig, mintegy 210 m hosszán. Már a humuszolás kezdetétől jelentkeztek a különféle objektumok folytjai, melyek a dombhát felé haladva közel egyenletes sűrűségben mutatkoztak. A domb Ny-i oldalán, a korabeli Maty-meder felé eső oldalon az objektumok sűrűsége kissé ritkult, itt főként árkok nyoma bontakozott ki.

Az ásatás során döntően egy avar település nyomai kerültek napvilágra. Két, közel téglalap alakú, félig földbe mélyített épület, egy kemence és az előtérgödör, néhány méhkas alakú verem, és számos árok, cölöplyuk, összesen 47 objektum esett a nyomvonalba. Említést érdemel az egyik földbe mélyített épület, melynek a sarkában, a padlóba beásva egy nagyméretű fazék alsó fele került elő. A feltárt terület első harmadában került elő az ásatás legnagyobb objektuma, melyet a humuszolás során, a nyelési felszín felett 30 cm-re sikerült már észlelni a nagy mennyiségű leletanyag sűrűsödését követve. A feltárást során az összetett anyaggyerőhely felső rétegéből jelentős számú avar leletanyag került elő. A feltárt objektumokból néhány másodlagos helyzetű *szarmata* korongolt kerámián kívül csak az avar korra keltezhető leletanyag került elő. Az anyag nagyobbik része kézzel formált kerámia (sütőharangok, fazékok, bográcsok töredékei), de jó néhány csont- és kőeszköz is előkerült. Emellett viszonylag nagyobb számú állatcsontot is találtunk.

Az ásatás legizgalmasabb objektuma a dombtetőn került elő: egy É-D-i tájolású rablott sír. Betöltéséből, a rablógödörből néhány vasdarab és pár avar edénytöredék került elő. Közel 170 cm mélységben találtuk meg